

УДК 811.111'373(73)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-41>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

PECULIARITIES OF AMERICAN ENGLISH FORMATION AND SHAPING

Панасюк Ю. В.,*orcid.org/0000-0002-8572-7713**кандидат філософських наук,**доцент кафедри англійської мови з методикою викладання
Криворізького державного педагогічного університету*

У статті зосереджено увагу на історії становлення американського варіанту англійської мови та еволюції його розвитку. Подано два підходи до періодизації американської англійської. Так, розглянуто традиційний підхід, в якому виділяють два періоди і більш новаторський, який був запропонований А.У. Рідом (виокремлює чотири періоди). Проаналізовано основні фактори, які вплинули на розвиток американської англійської. Зокрема, виділено такі основні чинники як: військова потужність та економічний потенціал США, світове лідерство на міжнародній арені, стрімкий розвиток культурно-інформаційної складової, а також «простота» та гнучкість сучасної американської англійської. Важливим фактором розвитку американської англійської є культурно-інформаційний, який забезпечив доступність до інформаційних ресурсів, що посідають вагоме місце у будь-якій сфері життєдіяльності сучасної людини. Автор проводить аналіз лінгвістичної сімпліфікації мови, в рамках якої відзначається значне спрощення фонетичного, лексичного, граматичного та стилістичного рівнів в американській англійській. Визначаються лексико-семантичні особливості та типові риси граматичних конструкцій; окреслюються перспективи подальшого розвитку американської англійської. Стверджується, що необхідність у лексичних одиницях для позначення, з одного боку, раніше невідомих понять, а з іншого, потреба у спільних назвах для існуючих предметів побуту мала своїм наслідком виникнення неологізмів, серед яких виокремлюються дві основні категорії: повністю засвоєні і частково засвоєні. Відстоюється думка про те, що вирішальними факторами у визначенні мовних особливостей американського варіанту англійської стали міграційний, географічний та соціокультурний. Тенденції конвергенції та дивергенції, а також прагнення віднайти національну ідентичність визначили траєкторію розвитку американського варіанту англійської мови.

Ключові слова: американізм, неологізм, конвергенція, дивергенція, лексична одиниця, сленг, діалект.

The article focuses on the history of the formation of the American version of the English language and the evolution of its development. Two approaches to the periodization of American English are presented. Thus, the author considers the traditional approach, in which two periods are distinguished, and a more innovative one proposed by A.W. Reed (distinguishes four periods). The main factors that influenced the development of American English are analyzed. In particular, the author emphasizes the following main factors: the military power and economic potential of the United States, world leadership in the international arena, the rapid development of the cultural and information component, as well as the "simplicity" and flexibility of modern American English. The author analyzes the linguistic simplification of the language which notes a significant simplification of phonetic, lexical, grammatical and stylistic levels in American English. The researcher defines lexical and semantic features and typical peculiarities of grammatical constructions; outlines the prospects for further development of American English. It is argued that the need for lexical items to denote, on the one hand, previously unknown concepts, and, on the other hand, the need for common names for existing household items, led to the emergence of neologisms, among which two main categories are distinguished: fully assimilated and partially assimilated. It is postulated that socio-cultural, geographical and migration factors are fundamental for the determination linguistic features of American English. The trends of convergence and divergence, as well as aim to find a national identity, have determined the trajectory of the development of American English.

Key words: Americanism, neologism, convergence, divergence, lexical unit, slang, dialect.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток світового співтовариства, глобалізація політико-правових і соціально-економічних процесів, поширення міжрегіональних контактів та міжнародного бізнесу, а також активізація науково-освітніх та культурних тенденцій вимагають формування мови міжнародного спілкування. В XXI ст. такою мовою виступає англійська, яка має безліч діалектів та форм. Які ж позиції займає американська англійська в сучасному світі? Якому варіанту англійської мови надаються домінуючі позиції не лише в мовознавстві, а й у повсякденному житті? На ці та інші запитання спробуємо дати відповіді у даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема становлення та розвитку американського варіанту англійської мови стала предметом досліджень у працях лінгвістів А. Домашнєва, Ю. Жлуктенко, А. Карлінського, Р. Кріцберга [1], С. Мірошник, Г. Степанова, А. Швейцера, Ю. Шовкопляс, А. Юнацької та ін. Важливим підґрунтям для вивчення даного питання стали дослідження цілої низки філологів, методистів, педагогів, серед яких вирізняються наукові розробки К. Барбер [2], Р. Берндта, Р. Квірка, Д. Крістала, Ч. Боберга [3], Ч. Дейвіса [4] та ін.

Мета дослідження. Метою даної статті є огляд основних факторів, що вплинули на становлення американської англійської, визначення сучасних тенденцій її розвитку, а також виокремлення лексико-семантичних та культурних особливостей англійської мови на території Сполучених Штатів Америки. Окреслена вище мета передбачає реалізацію наступних завдань: 1) дослідити основні етапи розвитку американського варіанту англійської мови; 2) визначити особливості лексичного складу та граматичних конструкцій; 3) окреслити перспективи розвитку американської англійської.

Виклад основного матеріалу. Розвиток міжконтинентальних зв'язків, здійснення економічних операцій, зміцнення бізнесу в різних сферах зумовило гостру необхідність у пошуках засобів міжнародної комунікації. Людство змушене було звернутися до такої мови, яка виступала б як *lingua franca* не лише на певній території, а й значно б виходила за її межі. Саме такою мовою у XXI ст. стала англійська, яка, згідно статистичних даних, продовжує бути найпоширенішою мовою на планеті. Так, англійською послуговується близько 1,452 мільярда людей, серед яких рідною вона є для 372,9 мільйонів. Це єдина мова у світі, використання якої серед носіїв мови значно перевищує кількість тих реципієнтів, для яких вона є рідною.

Розвиток англійської мови часто асоціюють зі Сполученими Штатами Америки, але вона активно використовується на значно більшій території. Так, англійська є державною на Британських та Багамських островах, Барбадосі; Віргінських островах, що належать Великобританії та США; у Пуерто-Ріко; Тринідаді і Тобаго; на Ямайці; Белізі; Бермудських та Фолклендських островах; а також на Мальті та Гібралтарі.

Стрімкому розвитку англійської мови сприяло декілька об'єктивних факторів. Серед першочергових необхідно назвати військово-політичну потужність та економічний потенціал Сполучених Штатів, які отримали особливе значення після Другої світової війни. Як наслідок, відбулося розширення міжнародних кордонів і виникла потреба в глобальній мові. Носії англійської, а особливо її американського варіанту, отримували домінуючі позиції на ринку праці, що в свою чергу мотивувало інших приділяти значну увагу вивченню цієї мови. Не менш важливим фактором є культурно-інформаційний, який забезпечив доступність до інформаційних ресурсів, що посідають вагомe місце у будь-якій сфері життєдіяльності сучасної людини. Згідно деяких даних, близько 80% всього Інтернет-контенту подано американською англійською мовою, про що свідчать не тільки сучасні ЗМІ в усьому світі, а й діяльність провідних міжнародних компаній і агенцій. Так, ділові переговори і переписка в переважній більшості здійснюється американською англійською. Це стосується не тільки політичної, а й наукової сфери: міжнародні конференції, симпозіуми і тренінги, а також публікації в світових виданнях надають перевагу американському варіанту. Доступність до інформації забезпечило розвиток штучного інтелекту, освоєння космосу та створення надпотужних систем і технологій. Більше

того, необхідно відзначити значне спрощення фонетичного, лексичного, граматичного та стилістичного рівнів в американській англійській. Все це, безумовно, забезпечує значне розширення сфер використання американської англійської, що в свою чергу з кожним роком охоплює все більшу кількість осіб, які спілкуються даною мовою [5, с. 89].

Відтак, у сфері міжнародного спілкування англійській мові надаються пріоритетні позиції, вона є необхідним засобом налагодження міжнаціональних контактів у науці, культурі, бізнесі, освіті, політиці, економіці та ін. Незважаючи на той факт, що у світі існує значна кількість діалектів та регіональних варіантів англійської мови, у західній півкулі та тихоокеанській території найпоширенішим та найпрестижнішим залишається американський варіант англійської мови [7, с. 8].

Формування американської англійської тісно пов'язано з історичними, культурними, економічними та політичними чинниками. Міграція іспанських, французьких та британських колоністів в XVI–XVIII ст. на територію Північної Америки, відкриття нових земель та країн, сприяло потужному розвитку нового варіанту англійської мови. Нові життєві умови та природна необхідність у спілкуванні зрозумілою для всіх мовою змусило представників різних культур та національностей, серед яких були як нащадки буржуазії, так і селяни, шукати шляхи для створення спільної мови. Оскільки в цей період резидентами Сполучених Штатів стали вихідці з Німеччини, Норвегії, Швеції та інших країн, англійська мова значно збагатилася не тільки в лексико-граматичному аспектах, а й в культурному, що відобразилося в об'єднанні традицій і звичаїв різних народів в так званій *melting pot*, з яким частіше за все асоціюються США.

Серед типових рис, які характерні англійській в колоніальній Америці, видається можливим виділити її неоднорідний характер, який виявлявся у використанні різних фонетичних, лексичних, граматичних конструкцій. Вирішальними факторами у формуванні та розвитку американської англійської стає міграційний, географічний та соціокультурний. Створення 13 британських колоній на території США сприяло активному розвитку нового варіанту англійської мови.

В наукових колах існує декілька підходів до періодизації становлення американської англійської. Традиційно виокремлюють два періоди: ранній (XVII–XVIII ст.), який ознаменувався формуванням американських діалектів, та пізній (XIX–XX ст.), в якому відбулося становлення власне американської англійської [8, с. 52].

Детальна періодизація була представлена американським етимологом А.У. Рідом, який в історії становлення англійської мови на території США виокремлює чотири основних етапи. Перший (1607–1812 рр.) характеризується збагаченням словникового складу і, власне, формуванням американських діалектів. Другий етап (1814–1851 рр.) пов'язаний з розвитком літератури, театру та мистецтва та активним поповненням американізмами британської англійської. Третій етап (1851–1900 рр.) ознаменувався співіснуванням британської та американської тенденцій, а також поступовим витісненням деяких британських лексичних еквівалентів. Четвертий етап (з 1900 р. – донині) розпочався після публікації В. Стедом наукової роботи, в якій він висловлює значне занепокоєння американізацією всього світу і виказує побоювання щодо можливого зникнення національної ідентичності цілої низки етносів, мов, традицій та звичаїв [6, с. 186].

Внаслідок колонізаторської політики Британії та її торговельної експансії американська англійська, яка майже не відрізнялася від британського варіанту в XVII–XVIII ст. або носила незначні відмінності, отримала потужне джерело поповнення лексичного запасу. Представники різних етносів і народів продовжували спілкуватися не тільки один з одним, а й з корінним населенням Сполучених Штатів – індіанськими племенами – зосереджуючись на особливостях побуту, вивчаючи нову флору і фауну, а також вдосконалюючи новий варіант вербального спілкування. Таким чином, виникла необхідність у лексичних одиницях для позначення,

з одного боку, раніше невідомих понять, а з іншого, постала потреба у спільних назвах для існуючих предметів побуту. Дана ситуація мала своїм наслідком виникнення неологізмів. На думку Загородньої О.Ф., можна виокремити наступні категорії неологізмів відповідно до ступеня засвоєння:

– повністю засвоєні (лексичні одиниці, які відповідають усім формам мови і сприймаються не як іншомовні, а як рідні: *travel, street* і т.д.);

– частково засвоєні (слова, які не мають англійського еквіваленту, зберігають іншомовну вимову та граматичні особливості: *phenomenon, analysis* та ін.) [5, с. 90].

Таким чином, для позначення найменувань у рослинному світі в мові з'явилися такі слова як: *backwoods* – лісова глушина; *hickory* – гикорі; *persimmon* – хурма; *egg-plant* – баклажан; *red cedar* – червоний кедр; для тварин: *moose* – американський лось; *raccoon* – енот; *woodchuck* – лісовий північно-американський бабак; у побуті: *cornododger* – кукурудзяний коржик; *coleslaw* – шинкова капуста; *lot* – земельна ділянка; *canoe* – каное; *moccasin* – мокасин; *wigwam* – вігвам; *toboggan* – сани, *totem* – тотем; *igloo* – иглу; *hammock* – гамак [8, с. 53]. Певна категорія слів з даного списку була запозичена з повсякденного життя індіанців, які проживали на території сучасних Сполучених Штатів.

Створення нових слів для позначення представників флори і фауни, раніше невідомих природних явищ і особливостей побуту, а також запозичення з різних мов стали двома основними шляхами збагачення лексичного запасу американської англійської. Так, наприклад, в англійському дискурсі з'явилися наступні категорії запозичень з французької мови: 1) для позначення предметів і явищ повсякденного життя: *arrive, chef, chance, detail, queue, blonde, ideal*; 2) для найменувань одягу і тканин: *blouse, cravat, costume, jacket*; 3) для характеристики особливостей світського суспільства: *vogue, elite, favourite, princess, picnic, debut*; 4) для продуктів харчування і кулінарії: *cuisine, champagne, soufflé, soup, omelette, marmalade*; 5) для позначення юридичних термінів: *attorney, court, judge, demand, protect, punish* і т.д. [7, с. 78].

Окрім французьких запозичень в англійській мові чільне місце посідають слова іспанського походження: *potato, tomato, sacao, canyon, ranch, sombrero, buritto, tortilla, flamenco, laguna, matador* та ін.; англійська мова також була збагачена німецькими запозиченнями: *zinc, bismut, cobalt, boss, cookie, scow, iceberg, wolfram, nickel* та ін.

Територіальна роз'єднаність та культурна віддаленість британських колоній спонукали розвиток дивергентних процесів, які визначили особливості становлення американської англійської. Водночас тенденції конвергенції, бажання знайти спільну мову та віднайти культурну ідентичність збагатили американську англійську не тільки в лексико-семантичному, а й в культурному плані.

Американська революція, або війна за незалежність (1775–1783 рр.), стала потужним поштовхом для розвитку нового варіанту англійської мови. Новий політичний устрій, партії та громадські об'єднання потребували специфічної термінології. Т. Джефферсон став одним з перших, хто ввів в загальний ужиток такі слова як: *grounddog* та *belittle*. Серед відомих праотців американської англійської вирізняються постаті Т. Франкліна, Т. Пейна та Н. Уєбстера, останній з яких наголошував на необхідності мати власну мову, оскільки американці є незалежною нацією, яка має віднайти свою ідентичність як у питаннях урядового характеру, так і у культурному аспекті. Ключовою датою став 1828 р., коли Уєбстер опублікував «Американський словник англійської мови», що стало потужним стимулом для становлення і розвитку літературних норм американської англійської [8, с. 53].

Сленг як наслідок змін в різних сферах повсякденного життя часто використовувався як емоційно забарвлене позначення різних сторін американського побуту [4, с. 37]. Майже до кінця ХІХ століття американський варіант вважався неприпустимою пародією на витончену англійську мову, через що постійно піддавався критиці з боку інтелектуальних кіл Британії [1, с. 9].

Незважаючи на це, саме в XIX ст. з'являються перші праці, які присвячені дослідженням американської англійської. Аналіз та критичне осмислення американізмів у різних сферах життєдіяльності людини стало предметом окремої концептуалізації в наукових працях Дж. Пікерінга, який не тільки зібрав американізми, а й намагався вилучити все, що не відповідало нормам літературної британської мови [1, с. 6].

Період з XIX до XX ст.ст. ознаменувався стрімким розвитком промисловості, сільського господарства, транспорту, змінами в соціально-політичному житті. Обставини, що виникли, вимагали створення нових лексичних одиниць в оновленому суспільстві. В свою чергу все це спричинило виникнення так званих американізмів [8, с. 53].

Історія виникнення терміну «американізм» досить неоднозначна. З одного боку, до XVIII ст. був помітний певний дисонанс між американським та британським варіантами англійської і в 1756 р. С. Джонсон піддав критиці те, що він назвав «американським діалектом». З іншого боку, на думку деяких дослідників, термін «американізм» був введений ректором Принстонського університету і політичним діячем Джоном Уізерспуном, який використав його в 1781 р. в одній із своїх статей. В сучасній науковій думці існує три основних підходи до визначення даного терміну: діахронічний, синхронічний та змішаний.

Згідно діахронічного підходу, термін «американізм» використовується для позначення будь-якої мовної одиниці американського походження незалежно від її сучасного використання. Таку позицію поділяють Джордж Уотсон та Аллен Уокер, які є авторами відомих словників американської англійської.

Прихильники синхронічного підходу (А. Д. Швейцер, В. М. Панькин, А. В. Філіппов, А. А. Рід, Р. У. Бейлі) відстоюють думку, що американізм – це така лексична одиниця, яка характерна для американського варіанту англійської мови незалежно від місця її походження.

Третю позицію поділяють ті, хто вважають найоптимальнішим варіантом поєднання попередніх двох підходів (В. Усов і Дж. Алджео) [8].

Глобальна американізація світу, яка викликає занепокоєння деяких дослідників, досягла кордонів різних країн і Велика Британія не стала виключенням. Британська молодь все частіше переймає американську вимову: зокрема, наголос у словах в переважній більшості робиться на перший склад, а не на другий, що іноді пояснюється активним розвитком американської поп-культури [4]. Іноді американізми, які перестали вживатися на території Сполучених Штатів отримали нове звучання в Британії. Зокрема, *hen party* – жіноча компанія; *bash* – гулянка; *fiddle* – нечесний спосіб заробляти гроші [1, с. 13].

Серед основних тенденцій розвитку в американському варіанті англійської мови необхідно відзначити декілька з них. Перш за все, в сучасній мові відбувається спрощення граматичних конструкцій та орфографії. Наприклад, відбулася заміна *-our* на *-or*, *-re* на *-er*, *-se* на *-ze* (*color*, *neighbor*, *center*, *theater*, *organize*, *analyze*). В граматиці віддається перевага *Past Simple* замість *Present Perfect*: *We already did it*; (замість: *We have already done it*); *My friend bought a new house* (замість: *My friend has already bought a new house*). По-друге, популяризація інтернету сприяла лінгвістичній симпліфікації та аббревіації сучасного мовлення особливо серед молоді. На сьогоднішній день спостерігаємо скорочення не лише слів й словосполучень, але навіть цілих речень. Звичайно, що аббревіація в першу чергу стосується писемного характеру мови і досить розповсюджена у так званих *fast messages* [6, с. 187]. По-третє, в межах американської англійської видається можливим виокремити декілька діалектів, серед яких вагоме місце посідають наступні: Південно-американський (*Southern US English*), Нью-Йоркський (*NY English*), мова Великих озер (*Great Lakes English*); діалект Верхньо-Середнього Заходу; мова Мідленда (центральної частини країни) та ін. Американські діалекти носять фонетичні, семантичні та граматичні відмінності. Такі зміни свідчать про динамічний характер розвитку американської англійської, яка все більше набуває власних форм і особливостей.

Висновки. Становлення американського варіанту англійської мови відбулося під впливом історичних, економічних, політичних і культурних чинників. З одного боку, відбувається лексико-семантичне зближення або співпадіння різних лексичних одиниць, а з іншого, відокремлення однієї лексеми від іншої і виникнення неологізмів. З розвитком цифрового простору спостерігається значне поширення американських форм англійських слів. Тенденція до спрощення граматичних структур і словникового складу знаходить відображення у змінах на лексико-семантичному та морфологічному рівнях, що в свою чергу призводить до оновлення системи англійської мови. У сучасному глобалізованому світі англійська мова є одним з найефективніших засобів міжнародної комунікації. Динамічний характер американської англійської поступово витісняє консервативні форми. Перспективи подальших досліджень передбачають ґрунтовне вивчення неологізмів у контексті взаємозв'язку між діджиталізацією суспільства та розвитком мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кріцберг Р.Я. Американські та британські лексичні еквіваленти. Кривий Ріг, 2012. 288 с.
2. Barber K. Only in Canada, You Say: a Treasury of Canadian Language. Canada, 2007. 272 p.
3. Boberg Ch. The English Language in Status, History and Comparative Analysis. New York, 2010. 272 p.
4. Davies Ch. Divided by a Common Language. A Guide to British and American English. Boston, New York, 2005. 248 p.
5. Загородня О.Ф. Тенденції розвитку англійської мови в ХХІ столітті. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2023. № 3. Том 34 (73). С. 88–92.
6. Козубай І., Шемет У. Сучасні тенденції розвитку англійської мовної системи. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2022. Вип. 50. С. 184–189.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: Видавничий Центр "Академія", 2004. 368 с.
8. Панасюк Ю.В. Особливості функціонування американських і британських лексичних еквівалентів у сучасній англійській мові. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* 2018. № 2. Вип. 2. Том. 29 (68). С. 51–55.